

Sygn.akt III AUa 441/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie : SA Barbara Orechwa – Zawadzka

: SA Sławomir Bagiński

Protokolant : Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 kwietnia 2018 r. w B.

sprawy z odwołania T. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni T. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 kwietnia 2017 r. sygn. akt III U 81/17

I. oddala apelację,

II. zasądza od T. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Barbara Orechwa – Zawadzka SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 441/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19.01.2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., powołując się na przepisy ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r. poz.887 ze zm.), przyznał T. S. emeryturę od dnia 01.11.2016 r. Do obliczenia wysokości świadczenia organ rentowy przyjął kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie wnioskodawczyni do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przyznano emeryturę. Podstawa obliczenia emerytury podlegała pomniejszeniu o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Emerytura stanowiła równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia, które ustalono na dzień zgłoszenia wniosku o emeryturę. Natomiast w związku z kontynuacją przez wnioskodawczynię zatrudnienia wypłata emerytury podlegała zawieszeniu.

W odwołaniu od tej decyzji T. S. domagała się jej zmiany poprzez ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego w wieku powszechnym na podstawie przepisów obowiązujących do końca 2012 r., czyli bez odejmowania wcześniej wypłaconych jej świadczeń.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Decyzją z dnia 04.01.2017 r. organ rentowy z urzędu ponownie ustalił wartość kapitału początkowego T. S.. Do ustalenia jego wysokości przyjął podstawę wymiaru w wysokości 1.842,20 zł, ustaloną decyzją z dnia 28.03.2001 r. Uwzględnił 26 lat 2 miesiące i 3 dni okresów składkowych oraz 1 miesiąc i 14 dni okresów nieskładkowych. Kapitał początkowy na dzień 01.01.1999 r. wyniósł 189.565,09zł. Do wyliczenia kapitału początkowego organ rentowy przyjął wynagrodzenia minimalne za okresy od 01.08.1972 r. do 31.05.1973 r., od 16.07.1973 r. do 20.11.1973 r. , od 15.11.1973 r. do 31.03.1982 r. i od 01.04.1982 r. do 31.03.1988 r. Wskazał, iż po nadesłaniu zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp-7 za te okresy kapitał początkowy zostanie ponownie przeliczony.

T. S. złożyła odwołanie również od tej decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sprawy z odwołań od powyższych decyzji zostały połączone do wspólnego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2017 r. oddalił oba odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił, że T. S. (ur. (...)) na podstawie decyzji z dnia 31.05.2010 r. od dnia 01.05.2010 r. była uprawniona do wcześniejszej emerytury. Wnioskodawczyni kontynuowała zatrudnienie i w związku z tym kilkakrotnie składała wnioski o przeliczenie wysokości świadczenia.

W dniu 28.11.2016 r. odwołująca wystąpiła z wnioskiem o ponowne ustalenie wysokości emerytury, w formie druku (...)02, wskazując, iż wnosi o ponowne ustalenie emerytury na stan obowiązujący w 2012 r. w którym osiągnęła powszechny wiek emerytalny, zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym okresie bez stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. W odrębnym piśmie dołączonym do wniosku wskazała, że wnosi o ustalenie nowego świadczenia po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego w 2012 r. zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami, które nie przewidywały pomniejszenia emerytury o te już wypłacone. Organ rentowy przyznał odwołującej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym od dnia 01.11.2016 r. Przed jej wydaniem organ rentowy ponownie przeliczył wysokość kapitału początkowego odwołującej na dzień 01.01.1999 r.

W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że w zakresie odwołania T. S. od decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego, wnioskodawczyni nie zgłaszała żadnych merytorycznych zarzutów. Kwestionowała sam fakt ponownego ustalenia przez organ rentowy wysokości kapitału początkowego, wskazując, iż nie składała w tym zakresie żadnego wniosku. Decyzja ta została przez organ rentowy wydana z urzędu, co zostało w decyzji zaznaczone. Jej wydanie było wynikiem zgłoszonego przez T. S. wniosku o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Ustalenie wysokości świadczenia wymagało zatem podjęcia przez organ rentowy z urzędu działań w celu ponownego przeliczenia kapitału początkowego. Sąd Okręgowy nie dopatrywał się w tej decyzji żadnych uchybień merytorycznych, czy też matematycznych. Decyzja jest korzystna dla odwołującej, ponieważ kapitał początkowy ustalono w wysokości wyższej. Organ rentowy był uprawniony do działania z urzędu.

Dalej Sąd Okręgowy zważył, że wnioskodawczyni nie kwestionowała samego faktu przyznania prawa do emerytury w powszechnym wieku, ale podstawy prawnej - domagając się przyznania prawa do tego świadczenia na dzień ukończenia 60 roku życia i w oparciu o obowiązujące wówczas przepisy.

Sąd podkreślił, że postępowanie w sprawach z zakresu przyznawania świadczeń emerytalno – rentowych opiera się na zasadzie wyrażonej w art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016r. poz.887 ze zm.) tj. zasadzie wnioskowości. Zgodnie z tym przepisem postępowanie

w sprawach świadczeń wszczynają się na podstawie wniosku osoby zainteresowanej, chyba że ustawa stanowi inaczej. Wyjątkiem są postępowania w sprawach tych ubezpieczonych, którzy na dzień ukończenia wieku emerytalnego (powszechnego) mają ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy - w tym przypadku organ rentowy działa z urzędu i przyznaje prawo do emerytury. W przypadku odwołującej przyznanie prawa do emerytury – wcześniejszej czy też w wieku powszechnym, wymagało zgłoszenia przez nią wniosku. Wnioskodawczyni wiek emerytalny – powszechny – ukończyła w 2012 r. jednak wniosku o emeryturę z tego tytułu nie zgłosiła. Odwołująca winą za zaniechanie zgłoszenia takiego wniosku w 2012 r. obarczała organ rentowy wskazując, iż w tym okresie wielokrotnie występowała z innymi wnioskami, ale nie została poinformowana o zmianie przepisów dotyczących ustalania wysokości świadczenia w związku z wprowadzeniem ust. 1b do art. 25 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z tym przepisem jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191 i 1198, z 2015 r. poz. 357, 1268 i 1418 oraz z 2016 r. poz. 668), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Bezspornym było, że odwołująca wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury w powszechnym wieku zgłosiła dopiero w dniu 28.11.2016 r. Jej wniosek został przez organ rentowy rozpoznany w oparciu o stan faktyczny i prawny obowiązujący w tej dacie. Z ustaleń wynikało, że wnioskodawczyni ukończyła wiek emerytalny, a zatem spełniła warunek do uzyskania prawa do emerytury.

Zdaniem Sądu nie było też podstaw do ustalenia prawa do emerytury na podstawie przepisów regulujących przyznanie sprzed nowelizacji art. 25 o emeryturach i rentach z FUS. W tym zakresie Sąd w całości podzielił argumentację wskazaną przez organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie. Przepisy nie przewidują wyjątków w ustalaniu prawa do emerytury w wieku powszechnym w odniesieniu do określonej grupy emerytów. Stan uprawnień każdej osoby, która występuje z wnioskiem o świadczenie emerytury jest badany na podstawie przepisów obowiązujących w dacie składania takiego wniosku, chyba że przepisy intertemporalne przewidują szczególną regulację w okresie przejściowym.

Sąd podzielił argument, że przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych mogą wydawać się przeciętnemu obywatelowi zawile, nie stanowi to jednak podstawy do występowania z żądaniami, jakie zostały przez odwołującą przedstawione w odwołaniu. Przepisy dotyczące nabywania prawa do emerytur oraz ustalania ich wysokości są powszechnie dostępne. Zakład Ubezpieczeń Społecznych również na swoich stronach internetowych zawiera streszczenia i wyjaśnienia regulacji dotyczących uprawnień poszczególnych grup uprawnionych do świadczeń rentowo – emerytalnych. Ponadto analiza akt emerytalnych wskazuje, że odwołująca była aktywnym emerytem i w miarę regularnie składała kolejne wnioski związane z przeliczaniem świadczenia, podejmowaniem jego wypłaty etc. Sąd uznał, iż miała możliwość również osobistego zasięgnięcia informacji w Inspektoracie właściwym dla jej miejsca zamieszkania oraz podkreślił, że na organie rentowym nie ciąży obowiązek informowania poszczególnych ubezpieczonych o przysługujących im uprawnieniach np. w związku z nowelizacjami przepisów.

Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. orzekł jak w wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła wnioskodawczyni, zaskarżając wyrok w całości, zarzucała naruszenie prawa materialnego tj. art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego błędne zastosowanie oraz art. 100 ustawy emerytalnej poprzez jej błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przepis ten nie ma zastosowania w odniesieniu do art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji gdy prawo do emerytury w wieku powszechnym zostało nabyte przed datą wejścia w życie tego przepisu, a wniosek o przeliczenie emerytury w wieku powszechnym został złożony po tej dacie.

Wskazując na powyższe skarżąca wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku i uznanie, że wysokość świadczenia nie jest prawidłowa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Bezsporny w sprawie pozostaje stan faktyczny i ustalenia, które sprowadzają się do tego, że T. S. (ur. (...)) na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 31.05.2010 r. poczynawszy od dnia 01.05.2010 r. była uprawniona do wcześniejszej emerytury. Wnioskodawczyni kontynuowała zatrudnienie i w związku z tym kilkakrotnie składała wnioski o przeliczenie wysokości świadczenia.

W dniu 28.11.2016 r. T. S. wystąpiła z wnioskiem o ponowne ustalenie wysokości emerytury, składając stosowny formularz (druk (...)02), ze wskazaniem, iż wnosi o ponowne ustalenie emerytury na stan obowiązujący w 2012 r. w którym osiągnęła powszechny wiek emerytalny, zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym okresie, w szczególności bez stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. W odrębnym piśmie dołączonym do wniosku skarżąca wskazała, że wnosi o ustalenie nowego świadczenia po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego w 2012 r. zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami, które nie przewidywały pomniejszenia emerytury o te już wypłacone.

Stan faktyczny niniejszej sprawy nie był kwestionowany, spornym była kwestia zastosowania przez organ rentowy art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 748 z późn. zm.) stanowiący o pomniejszeniu podstawy emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranej wcześniej emerytury. Wbrew twierdzeniom apelującej słuszne jest stanowisko Sądu Okręgowego, iż powyższy przepis ma zastosowanie w stosunku do wnioskodawczyni.

Należy podkreślić, że w wyniku zmian wprowadzonych do ustawy emerytalnej ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2013 r., dotychczasowy sposób obliczania wysokości emerytury został zmieniony. Dodany na podstawie tej ustawy art. 25 ust. 1b przewiduje, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 ustawy emerytalnej lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Ten przepis wprowadził istotne zmiany dotyczące wieku uprawniającego do emerytury dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., różnicując je w zależności od daty urodzenia. Na te zmiany wskazywał Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 15 stycznia 2015 r. (III AUa 445/14; Legalis nr 1213618), którego stanowisko należy podzielić. W tym orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Poznaniu powołał się na wyrok Trybunał Konstytucyjny z dnia 7 maja 2014 r., sygn. K 43/12. Trybunał Konstytucyjny uznał zmiany wprowadzone mocą ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw za zgodne między innymi z art. 2, art. 32 i art. 67 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazał, że celem nowego systemu emerytalnego było stworzenie mechanizmu gromadzenia środków finansowych łagodzących w przyszłości zwiększone wydatki związane z postępującym procesem starzenia się ludności, przy ograniczeniu roli państwa. W zmiany te wpisuje się również regulacja prawna zawarta w art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zarówno w doktrynie, jak i judykaturze podkreśla się odrębność instytucji nabycia prawa do świadczenia od jego wypłaty. Zgodnie z art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Jednakże wskazać należy, że samo spełnienie przesłanek warunkujących prawo do świadczenia in abstracto nie stanowi postawy do wypłaty świadczenia. Podstawę taką stanowi wniosek o przyznanie, a następnie wypłacenie świadczenia. Konsekwencją tego jest to, że dopiero złożenie wniosku o świadczenie powoduje obowiązek jego wypłaty (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 r., II UK 146/11, Legalis nr 482594).

Podkreślenia wymaga stwierdzenie, że prawo do emerytury powstaje z mocy ustawy, jednakże do realizacji tego prawa konieczne jest złożenie wniosku - z mocy art. 116 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS postępowanie w sprawach świadczeń wszczynają się na wniosek. Ustawa o emeryturach i rentach z FUS odróżnia moment powstania prawa od momentu wypłaty świadczenia, nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku lub wydania decyzji z urzędu - art. 129. Data złożenia wniosku wskazuje na to, jaki stan prawny winien być brany pod uwagę jako kryterium ustalenia zarówno prawa jak i jego wysokości. Ponadto przepisy ustawy o z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, ani ustawy z dnia 11.05.2012 r. o zmieniającej ustawę o emeryturach i rentach z FUS oraz niektórych innych ustaw nie zawierają przepisów intertemporalnych, zatem zawarte w nich regulacje znajdują zastosowanie w brzmieniu obowiązującym na dzień złożenia przez uprawnionego wniosku.

Zatem, o ile ocena spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczenia następuje, jak to wskazano wcześniej, według przesłanek warunkujących nabycie tego prawa obowiązujących w dacie spełnienia ostatniej przesłanki, o tyle określenie wysokości świadczenia związane jest z datą złożenia wniosku o świadczenie – zatem wbrew zarzutom apelującej - słuszne jest stanowisko organu rentowego i Sądu I instancji. Odnosząc powyższe do przedmiotowej sprawy wskazać należy, że wypłata świadczenia T. S. mogła nastąpić dopiero po złożeniu wniosku według stanu prawnego jaki obowiązywał w dacie złożenia wniosku tj. 28.11.2016 r. Wynika to wprost z treści art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego - Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych wyrażony w uchwale z dnia 19 października 2017 r. (III UZP 6/17), iż przy ustalaniu wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) ubezpieczonemu, o którym mowa w art. 55 w związku z art. 55a ust. 1 tej ustawy, podstawę obliczenia świadczenia pomniejsza się o sumę kwot emerytury pobranej przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) także wtedy, gdy określone w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunki uprawniające do emerytury spełnił przed 1 maja 2015 r., a z wnioskiem o świadczenie wystąpił po tej dacie (publ. OSNAPiUS 2018 nr 3, poz. 34, str. 90, www.sn.pl, Biul. SN 2017 nr 10, KSAG 2017 nr 4, str. 126, Legalis).

Z tych powodów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację – pkt I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania za II instancję Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o zasadę wynikającą z art. 98 k.p.c., tj. odpowiedzialności za wynik postępowania. Organ rentowy w odpowiedzi na apelację wnioskował o zasądzenie na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed drugiej instancji według norm przepisanych. Wobec powyższego, odwołujący jako strona przegrywająca spór obowiązana jest do zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego - o czym orzeczono w pkt II sentencji wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. art. 99 k.p.c. i § 9 ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

SSA Sławomir Bagiński SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka